

בעין חינוכית

בעין חינוכית מספר 129, ג' במרחשוון תשע"ד

מה באמת ייחודו של הרב עובדיה יוסף זצ"ל?

הרב פרופ' נריה גוטל, נשיא מכללת אורות ישראל

המשקל הראוי לו, אולם, לאמתו של דבר, דווקא "זה" עיקרו של הרב עובדיה.

צא ולמד: כמעט שאין ספר הלכתי משמעותי שראה אור בשלושים השנים האחרונות שאיננו מתייחס כך או אחרת לפסיקותיו של הרב עובדיה יוסף זצ"ל. כמעט שאין נושא הלכתי משמעותי שהרב עובדיה יוסף לא נתן עליו את דעתו ההלכתית. תופעה זו נדירה מאוד בעת החדשה וזכו לה ממש מתי מספר.

לא פעם אמרתי שהרב עובדיה גדול ומתוחכם הרבה יותר מחוקריו שכתבו עליו עבודות וספרים. חוקריו של הרב עובדיה, אנשי אקדמיה וכל שכן פובליציסטים, הכניסו אותו לתבניות, אולם הוא לא "נענה" להם. אמרו עליו שהוא מקל בפסיקותיו, אך האמת היא שיש לו עשרות פסיקות מחמירות; אמרו עליו שהוא עדתי בהכרעותיו, אך האמת היא שבלא מעט הכרעות הוא "כלל ישראלי"; אמרו עליו שעיקר כוחו בבקאות פנומינליות, אך האמת היא שכוחו הלמדני ניכר בלא מעט מחיבוריו, וכן הלאה. אם כך חוקריו, הרי שכך שבעתיים פובליציסטים שהתעקשו להבליט בעיקר את ההיבטים הפוליטיים, הפולקלוריסטיים, המגזריים והחברתיים. ולא שאלה לא היו קיימים – הם בהחלט היו קיימים, אך הם היו שוליים מאוד וטפלים.

כדרכם של לא מעט "גדולי תורה", שעסקנים ושמישים שונים גימדו את דמותם, כך קרה גם לרב עובדיה. ברם, אם נרצה לידע באמת ובתמים מי היה הרב עובדיה, הרי

סיומה של מלחמת יום כיפור הותיר אחריו נעדרים רבים מאוד. עד 25 באוקטובר 1973 הוכרזו 417 מחיילי צה"ל כנעדרים ומספרם גדל בהמשך. אין לך קשה מנעדר: אלמנה שנותרת בעגינותה, הורים שאין להם ולו גם קבר להשתטח עליו, ילדים שאינם יודעים אם ומתי לומר קדיש. נורא. לא מעטות התשובות ההלכתיות שאכן נכתבו במהלך הדורות על אודות מקרה פלוני ואירוע אלמוני, אולם כאן היה מדובר בסדר גודל אחר לגמרי: מטוס שהתרסק ולא נותר ממנו זכר, טנק שנשרף ועלה באש, מוצב שנכבש ולוחמיו אבדו ועוד. הרב הצבאי הראשי באותה שעה, הרב פירון, אשר התיקם הגיעו מטבע הדברים לשולחנו, ידע שרק אישיות תורנית מן הסמכות העליונה תוכל לתת מענה שיהיה מקובל על כל עולם התורה. הרב פירון הקים בית דין ובראשו בחר להעמיד את הרב עובדיה יוסף זצ"ל. לימים כתב הרב עובדיה, שחודשים אלה שבהם ישב לילות כימים על המדוכה, היו מן הקשים ביותר בימי חייו. כל תיק קרע את הלב, כל אירוע הזיל דמעה, אולם עמדה לפניו משימת קודש ובסופו של דבר כל התיקים, עד האחרון שבהם, באו לידי חיתום בהכרעה הלכתית חלוטה.

סיפור זה סופר פעמים לא מעטות, בדרך כלל כדי להבליט את הלב הרחום של הרב עובדיה. לרב עובדיה היה ללא ספק לב רחום וחנון, על אלמנה ועל יתום, על עשוק ועל רצוף, ואולם זה רק חלק מהסיפור. החלק האחר בסיפור הוא הכתפיים הרחבות והמוצקות שהיו לרב עובדיה. חלק זה, בשל היותו פחות עיתונאי ופחות "צהוב", לא תפס את

שעשרות חיבוריו הם "הרב עובדיה", לדור ולדורות! מי שאינו פיזיקאי מעולה לא יודע להעריך אם אכן פרס נובל לפיזיקה ניתן לראוי ביותר או ש"הייתה בחישה בקִדְרָה"; כך גם בכימיה, כך גם באדריכלות ובאמנות. רק מומחה למקצוע יודע להעריך נכוחה. מי שלא שוחה – וכדבעי – בעולם הספרות התורנית בכלל, וזה ההלכתי בפרט, הרי שהוא חסר יכולת להעריך באמת את אישיותו של הרב עובדיה. כאותו משל ידוע על העיוורים הממששים את הפיל, זה מגדיר אותו כולו לפי החדק, זה מתאר אותו כולו לפי הרגל וזה מספר עליו רק לפי החטים, כך גם בנדון דידן: לב לבה של משנת הרב עובדיה גלומה בתורתו.

רוב מעריכיו של הרב עובדיה אינם בעלי מקצוע בתחום שלדידו היה הכי חשוב והכי משמעותי: "אסוקי שמעתתא אליבא דהלכתא". אם "אין לו לקב"ה בעולמו אלא ד' אמות של הלכה" (ברכות ח ע"א), הרי שהרב עובדיה קבע את משכנו באותם ארבע אמות. כל היתר כנטול דמי, כפרפראות. גם בעוד עשרות שנים, כאשר ירצה מאן דהוא לבחון את איכותו הרוחנית של דורנו, אין ספק שהרב עובדיה ימוקם בחזית כותל המזרח. כאשר הוצאתי את

ספרי הראשון זכיתי שהרב עובדיה יעניק לי "הסכמה". חשיבותה של ה"הסכמה" לא התמצתה בכך שעוזרו האישי סיפר לי שהרב עיין בספר ולמד אותו מכריכה לכריכה, אלא בכך שענק תורני זה מחווה עליו דעה חיובית.

בשובי ממסע ההלוויה עדכן אותי מפקד מחלקת מתנדבי התנועה של משטרת ישראל כי הדיווחים שמגיעים אליו מדברים עד עתה על השתתפות של 600,000 איש (האומדן הסופי דיבר על 800,000 איש!). נשימתי נעתקה. מיד נזכרתי בדברי רב ששת בגמרא (מגילה כט ע"א וכתובות יז ע"א): "כנתינתה כך נטילתה, מה נתינתה בששים ריבוא אף נטילתה בששים ריבוא" (וראו רמב"ם, הלכות אבל יד, יא). כשם שנתינת התורה במעמד הר סיני עוררה את לבות כלל שישים ריבוא מקבלי התורה, כך בע"ה אם כל אחד ייקח "נקודה" אחת מדמותו המרשימה של הרב עובדיה זצ"ל, הרי שהסתלקותו עתידה לעורר את לב כלל ישראל לאביהם שבשמים. זאת נחמתי בעניי. חבל על דאבדין ולא משתכחין.

הרהורים חינוכיים

- א. חרף גדלותו של הרב עובדיה זצ"ל יש מתוכנו שחלקו על חלק מעמדותיו בתחומי מדיניות הממשלה ועל חלק מהתבטאויותיו. והנה, כמעט הכול יוצאים, בכאב אמתי, לבכותו ולהספידו. מה ניתן ללמוד מכך על גישה ראויה כלפי אדם אחר, כל שכן ענק בתורה, אפילו אם חולקים על חלק ממשנתו או לא מבינים חלק מאמירותיו?
- ב. בין שאר תחומי פועלו הרחבים של הרב עובדיה זצ"ל (שהרב גוטל מיקד עבורנו את אחד העיקריים שבהם) נמנה מסירות אין-סופית לקרב יהודים, כולל אנשים או צעירים שרבים התייאשו מהם. מה עלינו ללמוד ממפעל חיים זה?
- ג. אחרי שימי האבל וההספדים יחלפו, מה ביכולתנו לאמץ לעצמנו משפע הסיפורים על אומר חייו?

1. ניתן לעשות מנוי אישי (ללא עלות) על דפי "בעין חינוכית". נא לפנות לשרון: sharonz@orot.ac.il
2. מי שמוכנה לשתף את כלל הבנות במחשבות בתחומי חינוך וחיים המתאימות לרוח של "בעין חינוכית", מוזמנת לשלוח אליי: yonagood1@gmail.com.